



J: Jā, kriptoaktīvu stiprās puses – drošība, transakciju ātrums, aizsardzība no inflācijas, ja darījumā ir iesaistītas puses ar nestabilu naudas sistēmu, vienkārša reģistrācija u.c. – ir kā radītas tieši sadarbības ekonomikai. Protams, tikai pie nosacījuma, ka kriptoaktīvus izmanto godprātīgi. Tāpēc jādod iespēja kriptoaktīvu platformām attīstīties, tādā veidā radot attīstības iespējas tautsaimniecībai kopumā.

M: Labi, pārliecināji, ka velns nav tik melns, kā to mālē. Apskatīsim soli pa soli iepriekšējā sarunā identificētos nodokļu riskus.

KRIPTOAKTĪVU “MAKU” TURĒTĀJU IDENTITĀTE

J: Atceros, ka iepriekšējā diskusijā tev vislielākās bažas raisīja kriptoaktīvu tirgus dalībnieku anonimitāte.

M: Jā, un es uzskatu, ka ļoti būtiski ir tos pareizi klasificēt, jo no tā ir atkarīga nodokļu piemērošana. Mēs identificējam šādus subjektus: lietotājus, turētājbankas, maiņas punktus, “racējus” un emitētājus. Daļai jau ir oficiālas definīcijas, tātad tos var identificēt. Kriptoalūtas lietotāji ir fiziskas vai juridiskas personas (nevis boti vai citi digitāli vai mehāniski veidojumi), kas to izmanto, lai iegādātos reālas vai virtuālas preces vai pakalpojumus, veiktu savstarpējos (*peer-to-peer* (P2P)) maksājumus vai turētu ieguldījumiem.

J: Kriptoalūtas platformu emitētāji (personas, kas izstrādājušas kriptoalūtas tehniskos pamatus un sākotnējos noteikumus) un kriptoaktīvu veicinātāji (juridiskas vai fiziskas personas, kas kriptoalūtas izlaišanas brīdī piedāvā bezmaksas iegādi vai organizē puļa finansējumu, lai finansētu tokenu¹ turpmāko attīstību vai palielinātu tās popularitāti) parasti ir aktīvākie kriptoaktīvu lietotāji, taču viņus, manuprāt, vajadzētu klasificēt atsevišķi, jo viņi ir iesaistīti kriptoaktīvu koda un bāzes algoritma uzturēšanā un uzlabošanā un līdz ar to var ietekmēt darījuma norisi un uzskaiti.

M: Informācija par parastajiem lietotājiem ir pieejama turētājbankām, taču “maka” reģistrācijai nav jāuzrāda personu apliecinošs dokuments, līdz ar to var izmantot vienkārši segvārdu un paroli, vai pat QR kodu. Pieminētie emitētāji un veicinātāji parasti ir arī turētājbankas, tādēļ informācija par tiem gandrīz vai pilnībā nav pieejama.

J: Tātad bez maz vai visi kriptoaktīvu tirgus dalībnieki var būt anonīmi, tas ir, nav redzami personu vārdi, uzvārdi, bet gan “maku” numuri, tajos esošais kriptoaktīvu atlikums, transakcijas u.tml. Ar šādiem nosacījumiem lietotāju reģistrācija valsts sistēmā var būt tikai brīvprātīga. Cik man zināms, šādu kārtību šobrīd izvērtē Eiropas Komisija, proti, iespēju papildināt piekto Eiropas Savienības Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvu (AMLD5) ar atbildīgo subjektu sarakstu: “racējiem”, kriptoaktīvu maiņas punktiem, tirdzniecības platformām un veicinātājiem.

M: Vai tu tiešām domā, ka kāds reģistrēsies brīvprātīgi?

J: Vismaz sākumā – jā. Cilvēki kriptoaktīvus iegūst dažādos veidos – daži tos nopērk pa naudu vai citiem

kriptoaktīviem pa tiešo no kriptoaktīva lietotāja caur maiņas punktu, “izrok” vai “kaļ” jaunus tokenus, bet daži tos iegūst tieši no kriptoalūtu piedāvātāja kā daļu no bezmaksas sākotnējā vai koppelkuma tokenu piedāvājuma, vai pārdodot preces vai pakalpojumus apmaiņā pret kriptoaktīviem, vai arī saņemot dāvanu, ziedojumu, balvu vai pat mantojumu no cita kriptoaktīvu lietotāja. Pēdējie varētu būt ieinteresēti darboties atklātā ekonomikā, un ar to reģistrāciju var panākt, ka arī pirmos kļūtu iespējams identificēt.

M: Jā, vairāki pētījumi pierāda, ka, veicot darījuma izpēti, darījumā iesaistīto personu var identificēt. Mehānisms, kā kriptoaktīvu lietotāji iegūst kriptoaktīvus, ir zināms. Ja par kādiem darījumiem ir oficiāla informācija, tad ar dedukcijas metodi var identificēt saistītus darījumus un tos pierādīt.

J: Un tomēr es negribētu koncentrēties uz ēnu ekonomiku vai pat noziedzīgām darbībām ar kriptoaktīviem. Paturēsim fokusā, ka kriptoaktīvus var legāli un efektīvi izmantot atklātā ekonomikā, jo, galu galā, ēnu ekonomikas problēmas nav atrisinātas arī esošajā maksāšanas sistēmā.

M: Šobrīd secinām, ka kriptoaktīvu lietotāju specializētā reģistrācija var palīdzēt identificēt un uzskaitīt kriptoaktīvu tirgus. Tātad kā pirmo rekomendāciju varam izvirzīt vadlīniju nepieciešamību kriptoaktīvu lietotāju reģistrācijai – gan tādu, kas veic ar tiem saistītu saimniecisko darbību, gan tādu, kas tur kriptoaktīvus uzkrājumu vai norēķinu vajadzībām.

UZSKAITE UN NODOKĻU ADMINISTRĒŠANA

J: Neskatoties uz to, ka esmu ieņēmusi rožainās “kriptooptimistes” pozīciju, sarunas turpinājumā vēlos pievērst uzmanību vēl vienai tevis nepieminētai kriptoaktīvu vājjai pusei, proti, grūtībām izsekot pievienotās vērtības rašanās vietai un laikam. Ja visi norēķini notiek tokenos starp daļēji identificētiem pusēm, tad katra dalībnieka radīto pievienoto vērtību nav iespējams aplikt ar pievienotās vērtības nodokli (PVN), jo nav skaidrs ne nodokļa objekts, ne tā jurisdikcija.

M: Cik man zināms, 2015.gada beigās Eiropas Savienības Tiesa paziņoja, ka ar *Bitcoin* saistītie darījumi ir atbrīvoti no PVN.

J: Jā, bet tikai gadījumos, kad darījuma puses šo kriptoaktīvu ir akceptējušas kā alternatīvu maksāšanas līdzekli un tam nav cita mērķa. Cita veida darījumiem jāpiemēro dažādi nodokļi. Apsveicami, ka Valsts ieņēmumu dienests (VID) jau ir spēris soļus nodokļu jautājumu izskaidrošanā un nesen izdevis vadlīnijas “Nodokļu un grāmatvedības normatīvā regulējuma piemērošana darījumiem ar virtuālo valūtu”. Lai gan vadlīnijas paredz kriptoaktīviem piemērot vispārējo nodokļu režīmu, kas, manuprāt, nav labākais risinājums, tomēr tas ir labs sākumpunkts, lai uzsāktu diskusiju par īpašu nodokļu režīma piemērošanu darījumiem ar kriptoaktīviem.

M: Izskatīsim iespējamus darījumus un kādos virzienos vadlīnijas var rekomendēt attīstīt. Izmantosim

¹ No angļu valodas vārda *token*. Latviešu valodā nav ieviesta vienota terminoloģija attiecībā uz kriptoalūtam, tāpēc dažādos avotos tiek lietoti dažādi termini – tokeni, kuponi, žetoni, monētas utt.